

М. К. Треушникова, З. Чешки. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1991. – 144 с.

2. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В. В. Комарова. – Х.: Право, 2011. – 1352 с.

3. Степурко С. І. Процесуальні гарантії принципу рівноправності сторін у цивільному судочинстві // Науковий вісник Чернівецького університету. 2011. Випуск 559. Правознавство. – С. 79-82.

4. Грозев Й. Право на справедливый суд в рамках Европейской конвенции о защите прав человека (статья 6): руководство для юристов / Й. Грозев, Виткаукас Д. Шин Льюис–Энтони. – London: Lancaster House, 2008. – 95 с.

5. Манукян В. И. Международная защита прав человека: право, прецеденты, комментарии: науч. – практ. пособие / В. И. Манукян. – Киев: Истина, 2010. – 480 с.

6. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: моногр. / [В. В. Комаров, І. Тертишніков, В. В. Баранковата ін.] / за заг. ред. проф. В. В. Комарова. – Х.: Харків юридичний, 2008. – 928 с.

7. Ратушна Б. П. Принцип рівності сторін у цивільному процесі України / Б. П. Ратушна // Митна справа. – 2015. – № 4(2). – С. 98-102.

М. Ю. КУЗНЕЦОВА

Сумський національний аграрний університет

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВОВЕ ВІДНОШЕННЯ» ТА «ПРАВОВИЙ ЗВ'ЯЗОК»

Враховуючи відсутність єдиної позиції щодо розуміння правової природи правовідношення, вважається за необхідне, висвітлити спірні питання теорії правовідношення. Передусім необхідно визначити існуючі наукові розбіжності щодо використання понять «правове відношення» та «правовий зв'язок». Так, певна група вчених вважає, що розмежування понять «правовідношення» та «правовий зв'язок» є недоцільним, тому у своїх роботах вони традиційно використовують зазначені поняття як ідентичні та взаємозамінні.

Водночас інша група вчених наполягає на необхідності усвідомлення різниці між цими поняттями, пропонуючи розуміти «правовий зв'язок» як особливу приналежність, атрибут правової системи. Наприклад, Л. С. Явич, висловлюючись з цього приводу, підкреслює, що «у правовій сфері діяльності людей ми зіткнулися з відомою відмінністю між суспільним зв'язком та суспільним відношенням, але це питання потребує ще додаткових досліджень... С. С. Алексєєв писав, що відношення і є зв'язок. Це неточно» [1, с. 210, 211]. Поглиблюючи свою думку,

Л. С. Явич підкреслює, що правові відносини відрізняються від правових зв'язків як «ступенем конкретизації суб'єктів та їх прав (обов'язків), про що згадувалося, так і характером залежності суб'єктів права. У правовідносинах, на відміну від юридичного зв'язку, має місце поведінка взаємодіючих осіб, взаємообумовлених діяльністю. Тут суб'єкти та їхні вчинки перебувають у прямому загальнозначущому стабільному соціально-юридичному контакті. При формальному підході відмінності між правовідносинами та правовими зв'язками не істотні, зводяться до конкретизації суб'єктного складу, прав і обов'язків» [1, с. 210, 211]. До речі, подібної думки серед науковців дотримувалися, зокрема, Ю. І. Гревцов [2, с. 35], Г. В. Мальцев, В. Д. Сорокін, В. Н. Протасов, Л. Б. Тіунова [3].

Водночас навіть серед прихильників необхідності розмежування понять «правове відношення» та «правовий зв'язок» існують дві різних точки зору щодо їх співвідношення. Згідно з першою точкою зору поняття «правовий зв'язок» є більш широким порівняно з поняттям «відношення», саме тому суспільні відносини необхідно розглядати як різновид суспільних зв'язків, а правовідносини – як різновид правових зв'язків [3, с. 36]. Друга точка зору є протилежною: поняття суспільного відношення є більш широким, ніж суспільний зв'язок, тому саме правовий зв'язок є різновидом правовідношення [4, с. 60].

На нашу думку, слід погодитися з авторами, які підтримують першу позицію (правовідносини – це різновид правових зв'язків). Крім того, більшому розумінню цього питання сприятиме усвідомлення існування двох можливих типів співвідношення правових відносин з не врегульованими суспільними відносинами.

По-перше, деякі суспільні відносини можуть існувати і без їх правового врегулювання, тобто, вони можуть або бути правовими, або не бути такими (тут мається на увазі не їх протиправність, а лише відсутність спеціального юридичного упорядкування). У ряді випадків певні суспільні відносини вже існують, і законодавець їх не створює, а юридично впорядковує, роблячи правовими відносинами. Наприклад, багато економічних відносин формуються та розвиваються без правового втручання і лише після певного часу потрапляють до сфери правового регулювання, постаючи правовідносинами.

По-друге, деякі суспільні відносини можуть існувати тільки як правові суспільні відносини (наприклад, процесуальні правовідносини) [5, с. 31, 32]. Такі види суспільних відносин без наявності норми права існувати в принципі не можуть.

Література

1. Явич Л. С. Общая теория права / Л. С. Явич. – Л.: ЛГУ, 1976. – 287 с.

2. Гревцов Ю. И. Проблемы теории правового отношения / Ю. И. Гревцов. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1981. – 85 с.
3. Тиунова Л. Б. Системные связи правовой действительности: Методология и теория / Л. Б. Тиунова. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского университета, 1991. – 136 с.
4. Протасов В. Н. Правоотношения как система / В. Н. Протасов. – М.: Юридическая литература, 1991. – 142 с.
5. Поляков А. В. Общая теория права: Феноменолого-коммуникативный подход. Курс лекций / А. В. Поляков. – [2-е изд., доп.]. – СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. – 845 с.

К. С. НАУМЕНКО

*Сумська філія Харківського
національного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЇЇ СОЦІАЛЬНЕ БУТТЯ

Повноцінна система захисту особистих немайнових прав фізичної особи в будь-якій цивілізованій країні функціонує в першу чергу завдяки злагодженій та всебічній підтримці та участі органів державного та місцевого управління. Законодавчо закріплено за такими органами усі функції та сукупність заходів по реалізації громадянами своїх конституційних прав та свобод, у тому числі і цивільних. Теоретично парадоксом виглядає ситуація, коли органи державні влади або органи місцевого самоврядування, а також їхні посадові особи, зловживаючи власним службовим становищем та наданими повноваженнями, порушують те, що по закону мали б захищати та регулювати. Особа-носій цивільних прав, які потенційно можуть бути порушені з боку таких органів, у своєму арсеналі має один із способів захисту немайнових прав фізичної особи, які забезпечують її соціальне буття, що входять до загального переліку цивільних прав, – визнання незаконними рішення, дій або бездіяльності вищезгаданих органів.

До органів держави, а також їх посадових осіб, рішення, дії або бездіяльність яких може бути оскаржено до суду (суб'єкти оскарження), належать: органи державної виконавчої влади та їх посадові особи; органи місцевого самоврядування та їх посадові особи; керівники установ, організацій, підприємств та їх об'єднань незалежно від форми власності; керівні органи і керівники об'єднань громадян, а також посадові особи, які виконують організаційно-розпорядчі, адміністративно-господарські обов'язки або виконують такі обов'язки за спеціальними повноваженнями.